

Marele incendiu din 1847 care a pustit o jumătate din orașul Rîmnicu-Vîlcea a distrus în bună parte și complexul Episcopiei. Incendiul precum și refacerile radicale ale bisericii și palatului episcopal în vremea episcopului Calinic au dezafectat numeroase elemente de pietrărie, care după un oarecare timp, au intrat întâi în colecțiile Seminarului din Rîmnicu-Vîlcea, trecînd după desființarea acestuia în patrimoniul muzeului din localitate.

Între aceste piese o piatră de mormînt, păstrată fragmentar, dar deosebit de interesantă din punct de vedere al vechimii și execuției a putut fi întregită cu alte două fragmente în urma cercetărilor efectuate în lapidariul mănăstirii Cozia. În urma întregirii a putut fi citită următoarea inscripție în limba slavonă:

«[în] zilele lui Io Radu Voievod... [a răposat] Stan... în anul 7111 (1603) s-a scris piatra în luna ocombrie 5 zile, în anul 7... a scris meșterul...»

Piatra de mormînt, operă a unui meșter al cărui nume nu s-a păstrat, este cioplită din gresie de Jiblea-Călimănești într-unul din atelierele care au funcționat pe lîngă mănăstirea Cozia. Plecînd de la considerentul că prețul unei astfel de pietre tombale era deosebit de mare în epocă, fiind accesibil doar unei categorii sociale restrînse și de la realitatea că privilegiul de a fi înhumat într-un loc de vază ca biserica episcopală se cîștigă prin danii substanțiale, putem afirma că personajul căruia îi aparținea această piatră funerară beneficia de o situație socială și economică de excepție.

Putem stabili data decesului plecînd de la folosirea în cuprinsul inscripției o dată a anului 7111 și a doua oară a altui an 7..., repetarea primului fiind lipsită de sens, diferențierea se face în acest caz doar prin lună și zi și plasează evenimentul în ultima

lună a anului calendaristic bizantin 7111, respectiv august 1603.

Pentru identificarea personajului pentru care a fost executată această piatră de mormînt urmează să căutăm în documentele epocii o persoană în al cărei nume să fie inclusă particula STAN, care să fie donator la Episcopia Rîmnicului și care să fi decedat înainte de 1 septembrie 1603.

În acest sens informații edificatoare aduce hrisovul din 28 decembrie 1603 prin care domnitorul Radu Șerban întărește jupîniței Calea din Brâncoveni, sora viitorului domn Matei Basarab, satul Piria din județul Mehedinți, din care cităm: «... dă domnia mea această poruncă... jupîniței Calea de la Brâncoveni... ca să-i fie satul Piria din județul Mehedinți, pentru că acest sat a fost al jupîniței Calea moștenire a ei de la jupîn Danciu fost mare vornic, părintele jupîniței Calea. Apoi jupînului Danciu i s-a întîmplat moarte în Țara Ungurească¹ și a avut mare nevoie în țară străină din sărăcie și n-a avut cu ce să-l pomenească la moartea lui, iar doamna Stanca ea s-a întîmplat acolo și n-a vrut să-l lase pe acest boier fără slujbă și fără pomeni la moarte, ci a dat și a cheltuit 8.000 aspri gata, dar apoi doamna Stanca iarăși s-a întîlnit cu jupănița Calea și i-a cerut asprii, însă jupănița Calea n-a avut asprii să plătească ci a pus acel zălog la doamna Stanca și l-a ținut multă vreme pînă a venit în țară în zilele domniei mele, la Episcopie la Rîmnic și a trimis doamna Stanca după acei aspri. Apoi jupănița Calea, cînd a văzut cartea doamnei, în acel ceas a trimis de olac toți asprii, dar cînd au ajuns cu asprii, doam-

¹ Mort la Alba Iulia la 12 februarie 1595. Osemintele sale au fost aduse și reînchinate la Arnota prin grija fiului său Matei Basarab. cf. N. Stoicescu, *Dicționarul marilor dregători din Moldova și Țara Românească*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1971, sub voce.

² Bale spătarul din Cîrțoclești, vărul doamnei Stanca, cf. N. Stoicescu, op. cit., sub voce.

na Stanca murise de ciumă, iar banii i-a luat Bale spătarul² și i-a cheltuit la moartea doamnei Stanca la înmormântarea ei. Și a răscum-părat acel sat Piria cu aspri 8.000, aspri gata înaintea părintelui Efrem de la Rîmnic... și înaintea mamei doamnei Stanca, Maria că-lugărița și înaintea doamnei Florica...»³.

Din documentul citat mai sus rezultă că decesul doamnei Stanca a survenit înainte de data de 28 decembrie 1603. Dacă ținem cont de faptul că pînă la emiterea documentului de către cancelaria domnească, în mod obiectiv, s-a scurs o perioadă însemnată de timp necesară întocmirii zăpisului de primire a banilor de către Balea spătar, transmiterii acestuia jupîniței Calea și înaintarea lui spre judecata domnească, timp ce nu putea fi mai scurt de cîteva luni, se plasează data morții la începutul toamnei anului 1603.

În același context trebuie menționat și documentul din 1627 care întărește satul Plăviceni Episcopiei de Rîmnic, sat dăruit de doamna Stanca pentru «pomana» acolo «unde zac oasele ei»⁴.

Rezumînd, doamna Stanca, donatoare la Episcopia Rîmnicului, a murit în a doua jumătate a anului 1603 și a fost înmormîntată în biserica de aici.

În virtutea acestor coincidențe întregirea inscripției după cum urmează «în zilele lui Io Radu Voievod... a răposat doamna Stanca soția lui Mihail Voievod în luna... x zile în anul 7111 (1603) s-a scris această piatră în luna octombrie 5 zile în anul 7112. A scris meșter...» pare mai mult ca probabilă, impunînd atribuirea pietrei de mormînt doamnei Stanca, soția lui Mihai Viteazul.

În acest fel se întregeste informația bibliografică privind familia marelui domnitor, iar seria prețioasă a pietrelor tombale de la începutul secolului al XVII-lea se îmbogățește cu o nouă piesă, ce-și găsește un loc demn alături de pietrele de mormînt ale lui Stroe Buzescu de la Stănești — Lunca, a Teodorei — Teofana de la Cozia, a lui Theodosie Rudeanu de la Flămînda, sau cele ale familiei Ruceanu de la Ruda — Berciciu.

FLOREA PAVEL MIRCEA

³ Documente privind istoria României, Veacul XVII, Seria B. Țara Românească, vol I, doc 115 p. 105—106.

⁴ Athanasie Mironescu, *Sfînta Episcopie a eparhiei Rîmnicului Noul Severin în trecut și acum*, București, 1906, p. XCV, nota 4; *Documenta Romaniae Historica*, Seria B. Țara Românească, vol. XXI, doc. 203, p. 354—357.

Résumé

L'étude et l'interprétation des inscriptions gravées sur une pierre tombale partiellement gardée dans les collections du Séminaire de Rîmnicu-Vîlcea, complétée par deux autres fragments suite aux recherches effectuées au lapidaire du monastère Cozia, a permis à l'auteur l'identification de la tombe de la princesse Stanca, épouse de Michel le Brave.

La découverte enrichit l'information bibliographique concernant la famille du prince-régnant ainsi que la collection des pierres tombales datant du début du XVIIe siècle.